



MURABBIY
ILMIY-MA'RIFIY JURNAL

“**MURABBIY**”

**ILMIY-MA'RIFIY
JURNAL**

Issue:2 2021

<https://science.jspi.uz/>



Chief Editor:

S.Nazarkasimov, Doctor of Philosophy (Ph.D) in Sociology, Vice-Rector of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Deputy Chief Editor:

A.Turaev, senior teacher of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Sh.S.Sharipov - Professor
B.M.Ochilova - Professor
D.Khodjimetova - assistant professor
A.Pardaev - assistant professor
M.N.Khoshimkhonov - assistant professor
A.I.Saidkasimov - assistant professor -
F.K.Akhmedov - assistant professor
B.E.Toshboev - assistant professor
I.N.Akhmedov - PhD
D.Salimova - PhD
N.N.Alimov - assistant professor
M.Saidov - Ph.D.
X.Maxammadiev - teacher

Editorial Representative:

Abrar Turaev
Jizzakh State Pedagogical Institute,
Uzbekistan
Phone: +998933091877
e-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

**ONLINE ELECTRONIC
JOURNAL**

“Murabbiy” ilmiy-ma’rifiy jurnali
“Mentor” scientific-educational
journal

Научно-просветительский
журнал “Наставник”

Indexed By:



Published By:

<https://science.jspi.uz/>

Jizzakh State Pedagogical
Institute, Uzbekistan



MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR/ AUTHORS / АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES/ СТРАНИЦЫ
1	Н.А.Шермухамедова	Даврнинг руҳи ва таълим тизими ислохотларининг мутаносиблиги	4-10
2	С.С.Агзамходжаева	Аёл маънавияти – ҳаёт зийнати	11-16
3	О.М.Ғайбуллаев	Ёшларда диний бағрикенгликни шакллантиришнинг фалсафий моҳияти	17-20
4	Г.М.Тўраева	Юксак маънавият маъсулияти	21-28
5	Ф.Б.Файзиёва	Ёшлар кибер ижтимоийлашуви амалий социологик тадқиқот объекти сифатида	29-32
6	Ф.Маматқулов	Шахс камолотида маънавиятнинг ўрни	33-38
7	А.А.Қамбаров	Ёшларни маънавий-ахлоқий таҳдидлардан ҳимоя қилишда диний ислохотлар масаласи	39-42
8	С.Э.Ибрагимов	Баркамол авлодни шакллантиришда ғўзаллик тушунчасининг ахамияти	43-47
9	И.М.Арзиматова	Глобаллашувнинг ёшлар маънавий тарбиясига салбий таъсири	48-51
10	Г.Х.То`раева	Globalashuv sharoitida yoshlarda axborot istemoli madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari	52-55
11	У.Б.Муҳаммадиев	Маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашиш ўзликни англашдадир	56-60
12	Н.Алиматова	Глобаллашув шароитида ёшлар онгида миллий ғояни шакллантиришда интеллектуал кадрларнинг роли	61-65
13	S.A. Pilyak	Analysis of the concept of identity in the context of cultural heritage interpretation	66-71
14	Н.Тангиров	Ижод жараёнининг фалсафий таҳлили	72-75
15	М.Мамажонов	Глобаллашув ва маънавий таҳдидларнинг моҳият-мазмуни	76-78
16	Б. Б. Жалолов	Зардуштийлик таълимоти манбалари таҳлилиянализ источников учения зороатризма	79-82
17	Ф.Абдусаматов	Ёшлар тарбиясида ислом омили	83-86
18	А.А.Абдурахмонов	Давлат ва жамият бошқарувида ёшлар муаммоларини ҳал қилишнинг устувор йўналишлари	87-91
19	M.Nabiyev	Globalashuv sharoitida ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlarga asoslangan mafkuraviy	92-96

		tarbiyaning ahamiyati	
20	М.Маматмусаева	Глобаллашув шароитида мафкуравий тарбиянинг ўрни: муаъммо ва ечимлар	97-101
21	Н.Davlatova	Jizzax vohasi tojiklari: an’anaviy turmush tarzi va urf-odatlari	102-108
22	З.Миркомилова	Глобаллашув: манфаатлар ва зиддиятлар	109-114
23	С.Музаффаров	Миллий ахборот хавфсизлигини таъминлаш маънавий ҳаётнинг долзарб вазифаси	115-118
24	С.Тоштемирова	Глобаллашув шароитида маънавиятни шакллантиришда диний бағрикенгликнинг аҳамияти	119-121
25	С.Каримов	Шахснинг ҳаётий мақсадлари ва уларнинг ижтимоий аҳамияти	122-124
26	А.Э.Зиётова, Э.А.Бозоров	Глобаллашув шароитида маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашда таълим-тарбия муассасаларининг вазифалари	125-129
27	А.Ш.Эшмуҳаматов, Ж.Хушбақов	Амир Темур салтанатининг вужудга келиши	130-133
28	А.Пармонов	Ёшлар ватанпарварлиги - хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш кафолати	134-140
29	П.Қулматов	Шах маънавиятини шакллантиришда ота-она масъулияти	141-144
30	Ш.Ж.Хашимов, С.Х.Хашимова	Маънавий глобаллашув, ахборотлашган жамият ва ёшлар тарбияси	145-148
31	А.Холбоев	Ёш авлодни юксак маънавиятли шахс қилиб тарбиялашнинг назарий – педагогик асослари	149-154

ШАХС МАЪНАВИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ОТА-ОНА МАСЪУЛИЯТИ

Қулматов Примқул Меликузиевич, ф.ф.н., доцент, Жиззах политехника институтини

Аннотация: Биз улкан тарих, улкан цивилизация яратган улуғ аждодларнинг қонуний ворисларимиз. Ўзбек халқининг энг қадимий даврлардан бошлаб ҳозирга қадар давом этиб келаётган, ўз ахамиятини ҳеч қачон йўқотмайдиган ажойиб қадриятлардан бири ота-она фарзандларинг суянчиғи битмас-туганмас бойлигидир.

Калит сўзлар: Тарбия, маънавият, тарбия воситалари, “оммавий маданият”, одоб-ахлоқ, ота-она, оналик ва болалик, эзгулик, масъулият, жавобгарлик, бурч.

Аннотация: Мы - законные наследники великих предков, создавших великую историю, великую цивилизацию. Одна из великих ценностей узбекского народа, которая существует с древних времен и никогда не теряет своего значения, - неиссякаемое богатство родителей и детей.

Ключевые слова: воспитание, духовность, средства воспитания, «массовая культура», мораль, воспитание, материнство и детство, доброта, ответственность, ответственность, долг.

Annotation: We are the legitimate heirs of the great ancestors who created a great history, a great civilization. One of the great values of the Uzbek people, which has lasted since ancient times and never loses its significance, is the inexhaustible wealth of parents and children.

Keywords: upbringing, spirituality, means of upbringing, “popular culture”, morality, parenting, motherhood and childhood, kindness, responsibility, responsibility, duty.

Тарбиянинг асосий турларидан бири оила тарбиясидир боланинг ақлий камолотига ҳам ёшлигидан ахамият берилиши керак. Бола ёши улуғлашган сайин оила тарбияси ҳам мураккаблашади. Ота-она фарзандидан ҳеч нарсани аямайди. Уларнинг табиат ато этган буюкликлари ҳам ана шунда. Лекин ота-оналар унар-унамасга болага ёрдам беравермай, уларни кейинчалик турмушда дуч келадиган тўсиқларни, мураккаб ҳаётини масалаларни ечишга одатлантириш мақсадида қийинчиликдан чиқишни ўз-ўзига қўйиб бориши ҳам керак. Ўзбек халқи одоб-ахлоқи бўйича, кексаларнинг, ота-онанинг олдидан салом бермасдан ўтиш гуноҳ ҳисобланади. Ота она болалари олдидан ўзлари танлаган касблари ҳақида нолимасликлари, омадлари юришмаганда сўз очмасликлари маъқул. Шунда ота онанинг бола олдиданги обрўйига путур

етмайди. Болалар ўз ота-оналарини намуна деб билишлари, уларнинг касб корларига хурмат билан қарашлари ана шундан бошланади. Хаётнинг қувончли томонлари ҳақидаги гаплар, ишдаги муваффақият болаларни рухан тетик этади. [1, 25-б.].

Тан олишимиз кераки глобаллашув, оммавий маданият таъсирида, ота оналарни Ҳурмат қилиш ҳақидаги миллий қадриятларимиз бироз хира торта бошлади. Баъзи ёшларимиз ўзларидан катталарни, нуруний қарияларни ҳурмат қилиш, уларнинг насиҳатларига қулоқ солиш сингари юксак маънавий фазилатлар йўқолиб кетилаётгани сезилмоқда. Эҳтимол бошқа миллат вакиллари бунга унчалик эътибор беришмас, лекин биз, ўзбеклар буни ҳис қилмай иложимиз йўқ. Шўролар даврида авлод аجدодларимизнинг ўғитлари, панд насиҳатлари, ажойиб анъаналаримиз тарғиб қилиниш ўрнига нуқул қораланди, ёмон отли қилинди. Мустақилигимиз туфайли буларга чек қўйилди, бундай салбий иллатларни тугатиш борасида сезиларли ишлар амалга ошмоқда. Муҳтарам президентимиз Ш.Мирзиёев таъкидлаганидек, фарзандларимиз мустақил фикрли, замонавий билим ва касб–хунарларни эгаллаган, соғлом ҳаётий позицияга эга, чинакам ватанпарвар инсонлар сифатида тарбиялаш биз учун ҳеч қачон ўзининг долзарблигини йўқотмайдиган масала ҳисобланади”, [2, 65-б.]. дея бежиз таъкидламаган.

Давлатимизнинг асосий қонунида ҳам фарзандларнинг жамият, оила, ота-оналари олдидаги инсоний бурчлари ва масъулиятлари нималардан иборатлиги миллий қадриятларимиздаги асосий ғоя ва қоидаларга асосланиб белгилаб берилган. Албатта фарзанднинг ота-онасини эъзозлаши фарзандлик бурчи ва жамият олдидаги масъуляти саналади. Шу билан биргалирда ота-онанинг ҳам фарзанди олдидаги бурчи ниҳоятда катта ва масъулиятлидир. Фарзандларнинг келажакда қандай маънавият эгаси бўлиши кўп жиҳатдан ота-она, у берган тарбияга боғлиқ. Ҳар бир ота-она фарзанди олдида ўз оталик, оналик бурчини тўлиқ ҳис этиши, унга жавобгарлигини маънан англаб этиши керак. Ваҳоланки ўсиб келаётган ёш авлод тарбиясида ота-она берадиган тарбия жуда муҳим аҳамиятга эга. Фарзанд тарбияси қуйидаги босқичларда амалга оширилишини ҳар бир ота-она билиши фойдадан ҳоли бўлмайди.

Биринчидан, бола туғилмасидан олдин бошланиши керак, бўлғуси ота ва онанинг соғлиги, фарзанд тарбиялашга масуллигани ҳисобга олиш зарур бўлади. Фарзанд кўришни истаган ота-онанинг бўлажак фарзандлари тақдирига маъсулият билан қараб, ўзларининг саломатликларини яхшилашлари лозимдир.

Иккинчидан, ҳомиладорлик давридаги парвариш ўта муҳим ўта аҳамиятлидир. Албатта бугунги кунда бунга катта эътибор қаратилмоқда

президентимиз Ш.Мирзиёев Андижон вилояти сайловчилари билан учрашувдаги нутқида “Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора тадбирлари дастури ҳақида гапириб дастурга мувофиқ барча янги туғулган чақолоқлар, ўсмир қизлар, ҳомиладор ва туғиш ёшидаги аёллар 100 % патронаж тизими билан қамраб олиниши” ҳақида таъкидлаган. [3, 11-б.]. Бугунги кунда ушбу сўзлар ўз исботини топмоқда.

Учинчидан, бола туғилгандан 6-7 ёшгача бўлган даврда бола маънавиятининг асосий куртаклари шаклланиб бўлади. Сўнг ана шу маънавий куртакларни парваришlash ва янада ривожлантириш даври бошланади. Бугунги кун тажрибаси яна шуни маълум қиладики боладаги маънавий баркамалик бешикдаги алланинг мазмунидан, болани кийинтириш учун ҳалол луқма билан боқишдан шаклланишини айтиб ўтишимиз лозим бўлади.

Ҳазрати Баҳоуддин Нақшбанд айтганларидек инсондаги яхши феъллар, ҳалол луқмадан дир. Халқимиз азалдан меҳнатқашлиги, буюк яратувчанлик қувватига эгаллиги, хамиша эзгуликка интилиб яшаши, инсонга муносабатининг ғоят ибратли жиҳатларини турмуш тарзига айлантиргани билан ажралиб туради. [4, 42-б.]. Мамлакатимизда тарбияни ҳозирги замон талаблари даражасида олиб боришда мавжуд барча имкониятлар ва воситалардан самарали фойдаланганимиздагина маънавияти юксак ёшларни тарбиялашга эришиш мумкин бўлади. Маънавий тарбияда кишилар онги руҳи, руҳиятига таъсир этишда театр санъатининг ўрни беқиёс.

Ота-она фарзандини ҳалол луқма билан боқса, у фарзанд маънан пок ва ҳалол бўлиб вояга етади. Бола тарбиясини доно халқимиз айтганидек у ҳали туғилмасидан ота-она ва бутун оила азолари ҳамжиҳатлигида бошлаш яхши самара беради. Оила жамиятнинг биринчи бўғини зарачаси. Ўзбек оиласининг ташқаридан сезилмайдиган ўзига хос ички қонун-қоидалари, ахлоқий, маънавий мезонлари бор. Оила одобига кўра катта ёшлилар болаларга, балоғатга етган фарзандлар, келинлар катта ёшлиларга очик сочик ҳолда кўринмайдилар, пардасиз сўзлар айтмайдилар. Ўзбек оиласининг фазилатлари кўп, қонунларда белгиланмаган, аммо милатимизнинг қадриятларига айланган тартиб талаблар мавжуд. Уларни фарзандларимиз ўзлаштириш ҳам фарз, ҳам қарз дир. Албата оила –жамиятнинг асосий бўғини оилада сингдирилган тарбия, Ватан, эл-юрт, мустақиллик, озодлик ҳақида берилган тушунча, тасаввур боланинг қалбига бир умр муҳрланиб қолади.

Ўзбекистон Республикаси президенти Шавкат Мирзиёев томонидан қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги” ПФ-4947-сон Фармоннинг 4-бандига мувофиқ Ёш авлоднинг тарбиялаш, унинг маънавияти ва маданиятини

юксалтиришга қаратилган тадбирлар самарадорлигини ошириш режасига асосан, ота-оналарнинг педагогик маданиятини, фарзанд тарбияси борасидаги бурч ва масъулиятини ошириш мақсадида фуқаролар йиғини ҳузурида “Ота – оналар университети” фаолиятида фойдаланиш учун услубий қўлланма ва кўргазмали материаллар ишлаб чиқиш, фуқаролар йиғини ходимлари ва фаолари учун “Ёш авлод тарбиясида ота онанинг масулиятини ошириш” мавзусида республика илмий амалий конференциясини ўтказиш белгиланди. [5, 15-б.]. Ушбу чора тадбирлар баркамол авлодни ҳуқуқий маънавий-ахлоқий жихатдан тарбиялашда ота-оналарнинг саводхонлигини ошириш, наъмунали ибратли оилалар тажрибасини оммалаштиришни, мавжуд ибратли анъана ва кадриятларни сақлаш ва ривожлантиришни кўзда тутди.

Ёшларимиз ўртасида мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларга дахлдорлик туйғусини шаклантириш, ахлоқий ва медиа маданиятни оширишга қаратилган учршувлар давра суҳбатлари тренинглар, тушунтириш тадбирларини ўтказиш, маҳалаларда аҳоли ва ёшлар билан терроризм ва диний экстеримизмга қарши курашишга бағишланган учрашувлар ўтказиш муҳим аҳамият касб этади ва бу борада ҳам тегишли вазифалар белгиланади.

Адабиётлар

1. Юсупов Э. Инсон камолотининг маънавий асослари. Т., Университет
2. Ш.Мирзиёев. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Т. Ўзбекистон. 2016 й.
3. Ш.Мирзиёев. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Т. Ўзбекистон. 2016 й.
4. Комилов Н. Комил инсон ҳақида тўрт рисола. Т., Ўзбекистон 1997.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони